

קובץ

הערות וביאורים

בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א

☆

בפשש"מ, רמב"ם, נגלה וחסידות

חמשה עשר בשבט

בשלח

גליון חי (תקכט)

יוצא לאור על ידי

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

ברוקלין, ניו יארק

417 טראי עוועניו

היי תהא שנת נסים

מאתיים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר הצי"צ

ארבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א

בי"ה, עשי"ק פרשת בשלח - חמשה עשר בשבט - תהא שנת נסים.

תוכן הענינים

שיחות

- 5 יוסף לי הוי" בן אחר
- 5 סיום ספר מספרי הקודש
- 6 לוי נפק לקריתא

לקוטי שיחות

- 8 נס חנוכה
- 9 תרגום התורה לעי לשונות
- 10 מצות תפילין
- 12 קו התאריך
- 15 תרגום התורה בע"פ ובכתב

אגרות קודש

- 20 מ"מ באג"ק וי נ"ד

מאמרי כ"ק אדמו"ר שליט"א

- 21 החילוק בין קודם ולאחר החטא - לגבי העבודה וההמשכה

פשוטו של מקרא

- 24 בפרש"י בפרשתינו יד, כו
26 ביאור על פירש"י "בשבעים לשון פירשה להם".

מספר פאקסמיליא לשלוח הערות: 1567 - 363 (718)

מזל טוב נחום!

בשם תלמידי והנהלת בית המדרש דישיבתנו, הננו מביעים בזה את ברכתינו הלבבית להמשפיע החשוב, רוח המקום והבריות נוחה הימנו, אשר מסר נפשו על לימוד תורת החסידות, והצלחת ונהי לקרן אורה לתלמידיו, חבריו וידידיו, הי"ה התמים הנעלה נחום שיי גרינוואלד.

לרגל בואך בקשרי השידוכין בשעטוי"מ ביום חמישי י"ג שבט ת"י תהא שנת נסים, ארבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א.

השראתך הברוכה שהכנסת אל כתלי בית המדרש, והיחס האישי שזכה לה כל תלמיד, תמשך גם בעתיד, מתוך בנין בית בישראל, בית חב"ד, המפיץ את המעיינות חוצה.

המערכת

ש י ח ו ת

יוסף לי הוי' בן אחר

הח' נתן פרידמאן
 ≈ תות"ל 770 ≈

בשיחת אור ליום הבהיר יו"ד שבט ביאר כ"ק אדמו"ר שליט"א שמו של כ"ק אדמו"ר מהור"י"צ (יוסף לי חי בן אחר, כל השומע יצחק לי) וביאר מעלתו שהי' בן יחיד.

וגם ביאר איך ששם זה כבר הי' ידוע לכל אף מקודם הכנסו לבריתו של אאע"ה, מצד זקנו.

ויש להעיר ממ"ש בסי' מנחה טהורה על דרשת הגמ' בסוטה דמי' יום קודם יצירת הולד בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני בית פלוני לפלוני, ודייק מה שאין מכריזין פלונית לפלונית, ומביא שבא אחד להרי"ם מגור לשאול מפ"ק איזה שם יקרא להבן זכר שנולד לו, והשיב לו שפ"א תוכל לזכות לרוה"ק ותרצה שגם זאת אקח ממך, ואמר הוא שהבן זכר יש לו כבר שם למעלה והאב משיג זאת ברוח הקודם, משא"כ הבת.

~~~~~

סיוב ספר מספרי הקודש

הרב ישכר דוד קלויזנר
 ≈ נחלת הר חב"ד ≈

בשיחת שי"פ ואתחנן, שבת נחמו, תשמ"ט (ס"ה) נאמר: "ויש להוסיף, שענין הנ"ל מרומז גם בשיעור הרמב"ם דמוצאי שבת זו - סיום הלכות כלים והתחלת הלכות מקוואות". - ובהערה 56: "להעיר ובפרט בנדו"ד ששניהם (סיום החלכות שלפניו והתחלת החלכות שלאח"י) בשיעור דיום אחד" עכ"ל - ועיי' גם

שיחת שופטים תשמ"ט סי"ז, פתיחה לסיום הרמב"ם מ"ט כסלו תשל"ה הערה 4 ושי"נ, ועוד.

והנה בענין סיום אחרי ספר, יש להעיר ממ"ש בסי "תולדות וחידושי רבי מנחם כץ פרוסטיץ" (בני ברק תשי"ג) ע"ד, שתביא מסי "זכרון משה" (תרחיץ) ע"ד צו, שא"ז הגאון רבי מנחם כ"ץ זצ"ל (שה"י מתלמידיו המובהקים ביותר של החת"ס זצ"ל) "למד בכל יום דף א' בשו"ת התם סופר, וה"י זה אצלו כחק קבוע, ואם חיסר לפעמים מחמת איזה עיכוב, השלים את נדרו אח"כ ביום שלאחריו), ובכל פעם שגמר איזה חלק עשה סיום וסעודה כמו על שאר ספרי קודש [ובסי יומא דהילולא הביא כי בכל פעם ביום היאר"צ (כה תשרי) של מרן הגזצ"ל התאמץ לעיין באיזה קושיא הכתובה בחת"ס ולתמצא, או לפרש בדבריו איזה מאמר מחכז"ל וכתבם על נייר לזכרון], עכ"ל.

ולפ"ז י"ל שבאם גומרים ללמוד איזה חלק מלקו"ש יש ענין לעשות "סיום וסעודה כמו על שאר ספרי קודש".

לוי נפק לקריתא

הת' מרדכי צבי ליבעראו
≈ תות"ל מאריסטאון ≈

בקובץ "הערות וביאורים" שי"ל לכבוד יו"ד שבט ארבעים שנה, גליון יז (תקכח) במדור "שיחות" כתב התי ת.ש. וז"ל:

"ב'תורת מנחם - תפארת לוי יצחקי שזכינו וז"ע י"ל (לכבוד יו"ד שבט) פ' ויצא אות מד סי"א הערה 7 מובא הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א שכתב על מכתב שקבל מאביו רלווי"צ ז"ל הנדפס בלקוטי לוי"צ אג"ק ריש ע"ד שפא וז"ל: "נפק לקריתא: יעויין ג"כ יבמות פ' מצות חליצה לוי נפק לקריתא ובאריכות בירושלמי שם". והוא ביבמות קה, א: לוי נפק לקריתא. והנה מזמן נתקשיתי בזה להבין מהי כוונת כ"ק אדמו"ר שליט"א

בכתבו "ובאריכות בירושלמי שם" - דלכאורה לא נמצא מזה ובפרט באריכות בירושלמי שםז". ע"כ.

ונראה בזה, דאין כוונת כ"ק אדמו"ר שליט"א כפי הנראה לפום ריהטא דלישנא ד"בירושלמי שם" מבואר באריכות הענין המובא ב"אגרות לוי"צ", אלא ששם מובא באריכות הענין שב"ביבמות פי מצות חליצה".

דהנה, ביבמות שם (קה, א): "לוי נפק לקריתא, בעי מיניה גידמת מהו שתחלוץ יבמה שרקקה דם מהו . . לא הוה בידיה וכו'".

ואכן בירושלמי (שם) מובא ענין זה באריכות ובפרטיות: "בני סימונייא אתון לגבי ר'. אמרין ליה בעא תתן לון חד בר נש דריש, דיין וחזן וספר מתניין ועבד לן כל צורכינן. ויהב לון לוי בר סיסי. עשו לו בימה גדולה והושיבוהו עליה. אתון ואשלון ליה הגידמת במה היא חולצת, ולא אגיבון (לא השיב להם דבר)". רקח דם, ולא אגיבון. אמרין דילמח דלית הוא מרי אולפן כו', אתון לגבי דרבי . . ע"ש שרבי השיב להם המבואר ביבמות.

ועי' ב"יפה עינים" ליבמות (בבלי) שם שמציין לב"ר פפי"א [ב], וגם שם נמצא הענין. וב"מסורת המדרש" שם מציין (נוסף לבבלי וירושלמי הני"ל) לתנחומא סדר צו סימן ה. ילקוט משלי רמז תתקסד. ע"ש.

ואין כאן המקום להאריך בזה.

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

נס חנוכה

הרב ישכר דוד קלויזנר
≈ נחלת הר חב"ד ≈

בלקו"ש ח"י [וכ"ה ב"חידושים וביאורים בש"ס ח"א סי' ד] (ע" 142 ואילך) דן בדעת הרמב"ם (הלי' חנוכה פי"ג ח"ג) "בהקדים הקושיא הידועה: הרי "עיקר הנס הי' בנצחון המלחמה . . ולמה אמרו בגמ' [שבת כא, ב] שימי חנוכה הוקבעו . . מצד הנס דפך אחד של שמן כו"י, דלכאוי "איך עשו מן הטפל עיקר כו"י?"

ומצד חומר קושיא זו ס"ל להרמב"ם שכוונת הגמ' ב"מאי חנוכה" היא לא "על איזה נס קבעוה" (כפרשיי שבת שם), כי אם, לתת טעם על מה שקבעוה "בהלל והודאה". והיינו שגם לולי הנס דפך השמן היו קובעים את יום נצחון המלחמה ליו"ט . . ומה שאמרו "מאי חנוכה" . . פך אחד של שמן כו"י, הוא בנוגע להפרט ד"הלל והודאה", דזה מה ש"קבעום ועשאוים יו"ט בהלל והודאה", הוא מצד הנס שהי' בשמני, עכ"ל.

ובהערה 13 שם: או אפשר לומר . . שכוונת הגמ' ב"מאי חנוכה" . . הוא: מפני מה תקנו ח' ימי חנוכה, וע"ז מתרץ "שכשנכנסו יונים להיכל כו' והדליקו ממנו שמונה ימים", עכ"ל.

ויש להעיר מהא דבשאלתות דרב אחאי גאון (שאלתא כו) נאמר: "מאי נר חנוכה דתניא וכו"י" - וכתב ע"ז בהעמק שאלה שם (סוף ע" קעז): "לפי נוס' זו מדויק דלא על כלל חנוכה שואל, דזה פשוט נס הצלה וחנוכת המזבח שהי' שמה, אלא מאי נר חנוכה, למאי קבעו חכמים נר, כן העיר נחום ברילל בעל המגי"י, עכ"ל.

ולפייז מיושב היטב מה שהקשה א"יז היי"ד בשו"ת משנה שכיר, או"ח (סי' קצג, אות ב): "קשה לי אשיטת הפרי"ח (בסי' תרי"ע סק"א), דיום ראשון עושין בשביל נס דנצחון, וכן מצאתי בספר המאירי (לשבת שם ד"ה ונחזור) שכי"כ, א"כ קשה דחגמי (שם) שואלת מאי חנוכה, ומתרצת יומי דחנוכה תמניא אינון, ומספר והולך מהנס שנעשה בשמן, ומנס דנצחון לא הזכיר כלל, רק אמר סתם וכשגברו מלכות בית חשמונאים ונצחום, ולא סיפר איך היי' הנצחון, דנסים רבים היו שם כמו שמסופר בנוסח דועל הנסים, בשלמא אי הא דחי ימי חנוכה הוא רק בשביל נס דשמן ל"ק כלל למה לא הזכירו הנס דנצחון, כיון דרק בשביל נס דשמן ניתקן, אבל אי יום ראשון ניתקן בשביל נס דשמן שפיר קשה, ועוד קשה, דלקמן (כג, א) פריך הגמרא על מה שאמרו יום ראשון מדליק מברך ג' מכאן ואילך מברך שתים וממעט זמן, ופריך ונימעוט נס, וקשה כיון דיום ראשון ניתקן בשביל הנצחון, א"כ ברכת שעשה נסים היי' על נס דנצחון, ויום שני התחיל נס דשמן, ועל נס זה עוד לא ברכו שעשה נסים ואיך נמעט נס, וצ"ע בכל זה", עכ"ל א"יז [שנהרג עקדה"ש ביו"ד שבט תש"ח] היי"ד.

ברם לפמ"ש לעיל לק"מ - כמובן, רק מגמי (כג, א) יל"ע קצת (ולא הספקתי לעיין).

תרגום התורה לע' לשונות

הת' זאב הרשקוביץ

≈ תות"ל 770 ≈

בהליקוט דר"ח שבט בחערה 24 בסופו כותב: ולהעיר משטמ"ק שבהערה הקודמת (כל התורה כולה בלשה"ק נאמרה - משה היי' שונה להם בלשה"ק, ואין אדם יוצא והגית בו אלא בלשה"ק) שהלשון שבניי לומדים בה תלוי באיזה לשון לימדס משה, עכ"ל.

ולכאורה ר"ל בזה דע"י שמשא תרגם התורה לעי לשונות יוצאים והגית בכל לשון.

ואינו מובן דהראב"ד בשטמ"ק ג"כ סב"ל שמשא תירגם התורה לעי לשונות ואעפ"כ כותב ואין אדם יוצא והגית אלא בלשה"ק דהראב"ד שכותב אם היי מלמדה לכאוי"א בלשונו וכן כל או"א יוצא ידי שינון בלשונו או שמא לכולם שונה בלה"ק ואין אדם יוצא בו אלא הקודש, מיירי בשעת אמירת כל פרשה ופרשה איך היי משה מוסר זה לבני ישראל אבל בודאי מודה שבמשנה תורה חזר משה התורה בעי לשונות, דהיינו שהראב"ד סובר דהשאלה אם יוצאין בכל לשון או לא תלוי בשעת אמירת הפרשה ולא מה שאמר במשנה תורה.

מצות תפילין

הת' נתן פרידמאן
≈ הוח"ל 770 ≈

בלקו"ש חכ"ו עי 321 מבאר כ"ק אדמו"ר שליט"א מעלת מצות תפילין איך שבה נראית בהדגשה הענין איך שקרוב אליך הדבר מאד בכל הגי ענינים דבפיך ובלבבך לעשותו (מחשבה, דבור ומעשה).

וזלה"ק: "סיאיז ידוע וואס דער ב"ח שרייבט אז ביי דריי מצות איז כוונת המצוה א חלק פון קיום מעשה המצוה, מצות ציצית מצות תפילין ומצות סוכה . . ואע"פ אז תפלה בלא כוונה איז כגוף בלא נשמה, אבער דער גוף איז דא, אבער בגי מצוות אלו קומען זיי צוזאמען און די כוונה איז א חלק פון חובת קיום המצוה".

ולכאורה יוקשה ממ"ש בלקו"ש ח"ו עי 273 דלכאורה איך עושים שטורעם ממבצע תפילין דהא כתב העט"ז דאם אינו יודע הכוונה נמצא התפילין במוח ובזרוע כמו אבנים ח"ו, וא"כ מה תועלת להשתדל בהנחת תפילין ע"י אלה שאין יודעים הכוונה?

ומבאר (שם) דהא דמצות צריכות כוונה ואם לאו לא יצא היינו כוונה לצאת ידי חובתו בעשיית אותה מצוה ותו לא, . . אכל פשיטא שאין כוונתם לומר שמי שאינו יודע הכוונה אינו מחוייב במצות תפילין.

הרי דמדמה מצות תפילין לשאר כל המצות בכלל זה אם מצות צריכות כוונה או לא, זאת אומרת דאם נאמר **דבכל** המצות צריכות כוונה (ואין חילוק בין מצות תפילין לשאר המצות) אעפ"כ אפי" אם אינו יודע פרטי הכוונות יצא, רק שצריכים כוונה הכללית לצאת י"ח במצוה זו, וזה צריך **בכל** המצות.

ואפי" נאמר דמצות אין צריכות כוונה הוי מצות תפילין בכלל וכפי שממשיך בהשיחה שם ולהכי מחוייבים להשתדל שכאו"א יניח תפילין אף שאין לו אפי" הכוונה כללית, ואי"כ במה מתבטא מעלת מצות תפילין ואין שייך לומר דבתפילין אי אמרינן דצריך כוונה הוי כחלק מהמצוה ואם לא כוון **לא יצא בכלל**, דהא לא משמע כן מהשיחה, ולא משמע כן מלשון הבי"ח דלא קיים המצוה **כתקונה** אם לא יכוון.

ועוד יש להקשות דהא מעלת הכוונה מתבטא גם בפסוק של ראשון דלכל הדעות בעינן כוונה שם?

על השיחה לא קשה מידי דרוצה לדייק איך שבמצוה זו יש בו המעלה של "בפיך ובלבבך ולעשותו" ביחד, וזה אין שייך בפסוק ראשון של קריאת שמע דהא אין בו ענין של עשי", אבל על הבי"ח קשה?

≈ ≈ ≈

בלקו"ש (שם) בהעי' 21 מביא איך שגם בשבת ויו"ט לא חסר האות דמצות תפילין כי הן גופן אות, (ונשאר בצ"ע באדם שמאיזה סיבה שתהי" חילל השו"ט האם הוא מחוייב באות תפילין).

יש לציין למה שחוקר בשאגת אר"י ס"י מ"א אי מותר להניח תפילין בשבת ויו"ט אם ירצה לאיזה צורך אע"ג דקימ"ל דלאו זמן תפילין הן, או אסור להניח בהן תפילין.

קו התאריך

הח' צבי הירש פיקארסקי
 ≈ שליח כ"ק אדמו"ר שליט"א ≈
 מלבורן אוסטרלי

בלקו"ש ח"ג ע"י 995 ס"ד מבאר כ"ק אדמו"ר שליט"א בדין העובר את קו התאריך דבנוגע לשבת צריך לשמור כחשבון תושב אותו מקום כו' "ווייל די קביעות פון שבת איז ניט איבערגעגעבן צו יעדער יחיד באזונדער" ומבאר בארוכה בלקו"ש ח"ח (ע"י 52 ואילך) דגם לענין שבת ישנה קביעות ימים ואם נשכח מכל ישראל אין מציאות דיום השבת.

וראיתי בקובץ מגדל אור [ח"ז (א'')] בשער ההלכה ש"ב פ"ב דמקשה "אחרי שישנה כבר לציווי התורה למה לא יהא סגי הציווי מצ"ע לקבוע היום ולמה בעינן לקביעות ולפעולת האדם לקובעו"? ומבאר עפ"י המבואר בלקו"ש ח"כ ע"י 203 דבשבת ישנה חפצת השבת ושביתת הגברא, ועפ"י מבאר שם בסי"ג דהרי הציווי פעל בשנים דשביתת הגברא תהי מקושרת עם חפצת השבת וחפצת השבת תפעול על הגברא והרי שבת ניתן רק לגבי בניי היינו דלבניי ניתן הכח לעשות חפצא דשבתא בזמן דיום השביעי כאן למטה וממילא פועלת השבת גם על בניי.

ולאנשים פשוטים כמוני אין דבריו מובנים כלל, והרי עפ"י תחילת דבריו השייכות דחפצא דשבת עם בניי נפעלה עיי הציווי וא"כ מהי הכוונה שלבניי ניתן הכח לעשות זה, ומה צריך תו לפעולת בניי? ושוב בסגנון אחר קצת דאם אין מציאות דיום השביעי מצד בניי הרי הזמן דלמטה מצ"ע אינו חפצא דיום השבת כו' ולפיכך בעינן ספירת (ידעת) בניי שיפעל על הזה"ז שיחול בו חלות יום השביעי וממילא הוה

חפצא דשבת, ושוב לא זכיתי לירד לעומק כוונתו דלמה לא נימא דנפעל עיי הציווי?

ובעיקר תמיהני דהרי עיקר החידוש של השיחה הוא לכי **בהיפוך** ממה שרצו בקובץ הנ"ל ללמוד ממנה, דהרי עיקר החידוש בהשיחה הוא דגם קודם מ"ת היי חפצא דשבת (אף שבשאר המצות לא היי חפצא דמצוה לפני מ"ת בגדר מציאות) ובמ"ת נתחדש רק ששיך להגברא, ובקובץ הנ"ל רוצים לומר איפכא דאדרבה גם לאחר מ"ת אין חפצא דשבת כ"א עיי ישראל!;

מה גם שמשמעות השיחה הוא לגמרי שלא כמו שכתבו שם ואעתיק מלשונות השיחה בנוגע לענינו "נתינת השבת האט אויפגעטאן אז דאס זאל איבערגיין מרשות הנותן לרשות המקבל דאס הייסט די שביטה זאל אנקומען צום נברא צו דעם אידן דא למטה . . . ביי מ"ת האט זיך אויפגעטאן . . . די חפצא פון שבת אזוי אז דאס זאל זיין א חפצא דמצוה ביי עם" ומבואר מכ"ז דהחלות דהחפצא דמצוה שבת נפעלה עיי הציווי דבשעת מ"ת וא"כ עדיין אינו מובן אחרי שישנה כבר לציווי התורה למה לא יהי סגי הציווי מצ"ע לקבוע היום ומה נפעלה עיי האדם - ומהו ענין דקביעות האדם.

גם אינו מובן לכאורה לפי ביאורם דשם מהו הענין דשבת מיקדשא וקיימא הרי הוא נפעל לגמרי עיי ישראל? ומה נפעל עיי הציווי?

[**והנה** ז"ל בהשיחה בח"ח "און דאס וואס מען זאגט שבת מיקדשא וקיימא איז די דיוק בזה מיקדשא די קדושה פון שבת וואס זי איז נוגע צו זאגן מקדש ישראל" אבל לפי ביאורם הנ"ל דהחפצא דשבת נפעל עיי ישראל הרי סוכ"ס מהו שבת מיקדשא וקיימא].

ולולי דמסתפינא הו"א דאין הפיי בהמבואר בהשיחה דהקביעות דשבת הוא עיי ישראל כמו שהבינו הם והם הבינו דהוא ע"ד ומעין הקביעות דיו"ט דקביעות שבת הוא עיי פעולת האדם וזהו הגורם לחלות השבת, אבל לכאוי יש לפרש המבואר בהשיחה שם בפשטות דחנה זה ברור דהקדושה והחפצא דיום השבת הוא רק

עיי הציווי ואייכ א"ל "אז ער ווערט איבערהויפט נישט געציילט דורך אידן, אפי" ניט דורך א במילא'דיקן אופן, ווי אין פאל ווען אלע אידן האבן פארלארן די חשבון פון די טעג" אז י"ל דכיון דחסר אצל כל ישראל הידיעה דשבת לא שייך שיחול הציווי דשמירת שבת.

ובאותיות פשוטות: הרי מבואר ופשוט בכמה מקומות (וראה גם בהדרן על הרמב"ם הראשון ועוד) דהחפצא של כל מצוה הוא עיי הציווי, ויש לומר ומסתבר דכיון דגדר הציווי בהמצוה דשבת הוא שישמרו וישבתו ביום השביעי לכן כשחסר לגמרי אצל כלל ישראל הידיעה מתי הוא יום השביעי חסר עצם חלות הציווי, ובדרך ממילא עצם החפצא דיום השבת. וזהו מה דמבואר דהקביעות הוא עיי ישראל והיינו דדוקא עיי הידיעה דישאל שייך חלות הציווי ועיי המציאות והחפצא דשבת.

והנה בהקובץ שם בסוף אות ב' כתבו וז"ל (לאחרי העתקת השיחה) "הרי מבואר מדברים הבהירים האלו דגם לענין שבת בעינן קביעות דיום השביעי עיי בניי כדי שיחול על יום זה קדושת שבת, והקביעות נעשה עיי שמונים כל יום (לא ספירה בפועל אלא ידיעת כל יום מה הוא זוהי הספירה), ומנין זה צריך להיות לפי חפצת היום מציי"ע, והיינו דמבארים דהכוונה בחשיחה דצריך שיהיי קביעות ופעולה חיובית ומה דאין צריך ספירה בפועל הכוונה רק שאין צריך ספירה בפועל כו' אבל צריך כו' ידיעה איזה יום הוא ועיי הוא הקביעות דשבת, אבל לכאוי הנחתם זו מיוסד על טעותם הנ"ל דהרי עפי" מה שנתבאר גדר הקביעות והידיעה הוא רק שצריך ידיעה איזה יום הוא יום השבת בכדי שיחול הציווי והמציאות דשבת, ומי"מ מובן עפי" דעצם הקדושה והחפצא דשבת נפעל לגמרי עיי הציווי וזהו "שבת מיקדשא וקיימא" ורק דחלות הציווי תלוי בישאל וזהו הקביעות שעל ידם.

ולכאורה כן מדויק מלשון השיחה (שהכוונה שצריך להיות רק ידיעה איזה יום הוא שבת ולא כמו שהבינו הם שצריך פעולה חיובית עיי ידיעת כל יום איזה יום הוא) דזל"ק: "נאר עס פאדערט זיך נישט אז אידן זאלן בפועל ציילן זיבן טעג, סיצו דעם גענוג דער ממילא'דיקן מנין וואס אידן ווייסן אז

דער טאג איז יום השביעי דמסיום לשונו מוכח דאין הכוונה במ"ש במילאידיקן מנין שהוא במילא שהוא ידיעה ולא ספירה כ"א שהוא במילא היינו שצריך רק ידיעה איזה יום הוא יום השבת כי ע"ז הוא חלות הציווי.

ובאתי רק להעיר, ועוד יש להעיר הרבה בדבריהם, ואי"ה עוד חזון למועד.

תרגום התורה בע"פ ובכתב

הת' ברוך מ. זלצמן
 ≈ תות"ל 770 ≈

בלקו"ש "ראש חודש שבט", מבאר כ"ק אדמו"ר שליט"א באות ג': כשם שלענין הדיבור בד"ת בלשונות שאר האומות, הנה כדי שיחול על דיבורים אלו השם וגדר של דברי תורה, הוצרך משה דוקא לתרגם התורה לשבעים לשון, עד"ז יובן גם במה שמצינו, שלפני כניסתם לארץ, ציוו משה וזקני ישראל, "ביום אשר תעברו את הירדן גוי והקמות לך אבנים וגוי, וכתבת וגוי באר היטב", ואמרו רז"ל והובא בפירש"י "בשבעים לשון" והיינו שנוסף ע"ז שפירש להם התורה בשבעים לשון בעל פה, צוה שיכתבו את התורה בעי לשון.

ומבאר למה הוצרכו ב' הענינים, האמירה של התרגום בע"פ, והכתיבה? כי הם ב' ענינים: א) דפירשה להם. ב) והכתיבה, שהם ב' פעולות: האחת שיהי חל שם וגדר תורה על התורה הנלמדת בלשונות האומות, והשנית - שיהי חל שם תורה על כתב האומות, שהספרים בעניני תורה שנכתבו בכתב האומות הי"ה ספרי קודש (שאסור לנהוג בהם מנהג בזיון כו').

ולכאורה צריך להבין: דהנה בהערה 24 מבאר למה הוצרך משה לתרגם לשבעים לשון, הרי כל דבור ודבור שהי יוצא מפי הקב"ה הי מתחלק לשבעים לשון? ומבאר: "א) קול הקב"ה שנחלק לעי לשון הי רק עשה"ד, ומשה פירש כל התורה כולה

לעי לשון. ב) ועיקר: כיון שכל עניני תורה באים לישראל עיני משה רבינו לכן גם ענין זה - התרגום של עי לשון, היי צייל (גם) עיני משה רבינו לכן גם ענין זה - התרגום של עי לשון, היי צייל (גם) עיני משה רבינו. וכדמובא בפנים השיחה (סוף אות ב'), שחלות שם תורה על דברי תורה הנאמרים בשבעים לשון יכולה לבוא רק עיני משה. (ימשה קבל תורה מסיני), ויכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש הכל נאמר למשה מסיני), ועפי"ז אינו מובן מהו החילוק בין התרגום בעי"פ לשבעים לשון, שהיי צייל עיני משה דוקא, להכתיבה בשבעים לשון שנעשתה עיני בניי (לאחרי עברם את הירדן) רק עיני ציווי משה וזקני ישראל.

דלכאורה כמו שבענין התרגום בעי"פ לעי לשון היי צייל דוקא עיני משה כנייל. כמו"כ צייל לכאורה בנוגע לענין הכתיבה לעי לשון, עיני משה דוקא, ואיך נעשה ענין הכתיבה עיני בניי (עיני ציווי משה) ועי"ז נפעל זה לכל הדורות הבאים שספרים בעניני תורה בלשון שאר האומות הם ספרי קודש?

ולכאורה היי אפשר לומר בפשטות שעיי עצם הציווי של משה רבינו לבניי לכתוב התורה בשבעים לשון, זה היי הנתנית כח, לפעול שיחול שם תורה גם על ד"ית הנכתבים בלשון שאר האומות, וכידוע, ויכשאני מבקש איני מבקש אלא לפי כח"י שעפי"ז מובן שכן בנוגע לציווי משה רבינו שנתן להם הכח שאפי" רק עיני כתיבתם יפעלו החידוש דחלות שם ד"ית על כתב שאר האומות.

אך מובן שקשה לומר כן: דא"כ שרק עיני ציווי, יש הנתנית כח ואפשר לפעול אותו הענין שנפעל עיני משה עצמו. אי"כ הדרא הקושיא - (דתחילת השיחה) לדוכתא, - "שכיון שדבר זה - תרגום לעי לשון, אינו נוגע לפועל עד שיגלו ישראל בין שבעים אומות - למה הוצרך משה רבינו ללמד כ"ז - כל התורה שבעים פעמים כל פעם בלשון אחרת ושרוב בניי ככולם לא הבינו אותן בכלל, וכמחז"ל שאפילו בסנהדרין רק אחדים הבינום - ולא סמך על חכמי ישראל בדורות שיהי צורך בכך", דהיינו מכיון שעיי ציווי אפשר לפעול לכאורה אותו הענין כמו עיני משה עצמו, מדוע לא ציווה משה (באופן כללי עכ"פ)

שחכמי ישראל בדורות הבאים כשיראו הצורך לתרגם בלשונות האומות, שיתרגמו בכל עת כפי הצורך, ולא היי צריך להטריד עבור זה את כלל ישראל! ודוחק לומר מפני שזה רק ציווי בכללות - לחכמי דורות הבאים ולא לאנשים מסויימים ושאונם קיימים עכשיו, ולכן אין בזה את הנתינת כח. ולא כמו שהיי הציווי הנ"ל דמשה וזקני ישראל לכתוב על האבנים לכללות בניי אך היו בשעת קבלת הציווי. והם היו הדור שנכנס לא"י והם עצמם קיימו את הציווי.

וע"כ צריך לומר שיש חילוק (עיקרי?) בין מה שנפעל עיי התרגום בע"פ דמשה ובין מה שנפעל עיי הכתיבה בשאר לשונות, עיי בני ישראל בציווי משה. ואשר על כן יוצא, שלפעולת משה - תרגום בע"פ הוכרח שיהיי דוקא הוא עצמו, משא"כ לפעולת בניי - (כתיבה) הספיק עצם הציווי.

וי"ל הביאור בזה עפ"י מה שהובא בהשיחה (סוף אות ג'), דפירשה להם, והכתיבה הם בי פעולות, האחת שיהיי חל שם וגדר תורה על התורה הנלמדת בלשונות האומות, והשנית - שיהיי חל שם תורה על כתב האומות, שהספרים בעניני תורה שנכתבו בכתב האומות, היי ספרי קודש (שאסור לנהוג בהם מנהג בזיון כו'), ומציין על אתר בהערה 34 "היינו ספרים בעניני תורה כו' (ולא קדושת כ"ד ספרי קודש) - וראה שוייע ששל"ד סי"ב".

ולכאורה בהערה 15 רוצה לחלק בהדגשה, החילוק שבין כ"ד ספרי קודש, לקדושת ספרים בעניני תורה.

ומציין לשוייע אדמוה"ז, ושם הוסבר באריכות לגבי הלכות שבת איזה ספרים ניתן להציל בשעת שריפה ר"ל, וז"ל שם: "שבזמן חכמי התלמוד לא ניתנו ליכתב רק כ"ד ספרים ולא תורה שבע"פ, וגם כ"ד ספ"ק רק על עור בהמה טהורה וכתב אשורי ולה"ק ובדיו, ולא על נייר ולא בכתב או לשון אחר . . . ולא במיני צבעונים, ואם נכתבו בכתב או לשון אחר . . . אסור לקרות בהם, ואם כתובים בלה"ק וכתב אשורי על נייר או מיני צבעונים, אסור לקרות בהם, אבל מצילן מפני האזכרות שבהם, וכ"ז בימיהם, אבל עכשיו, משום עת לעשות להי וגו', התירו

לכתוב כל הספרים אפי' תורה שבע"פ . . . וכן התירו משום עת לעשות לה' וגוי' לכתוב אפי' כ"ד ספרים תרגום וכל לשון וכל כתב, מפני שאין כל אדם יכול לכתוב אשורית וגם אין הכל מבינים לה"ק . . . ולכן מצילים אותם ג"כ מפני חדליקה, אבל מ"מ אסור לכתבם במיני צבעונים אפי' בזה"ז מפני שבקל יוכל לקנות דיו כמו מיני צבעונים, ואם נכתבו אסור לקרות בהם אפי' בחול ואעפ"כ מצילין . . . בד"א כשנכתבו (הכ"ד ספרים) בכתב אשורית ולה"ק אז צריך דוקא קלף ודיו, ולא מיני צבעונים או נייר, אבל בכתב או לשון אחר מותר לכתבם אפי' במיני צבעונים, וקורין ומצילין אותם: וכ"ז בכ"ד ספרים של תורה שבכתב, אבל שאר ספרים מותר לכתוב במיני צבעונים בכל ענין, וקורין בהם ומצילים אותם".

היוצא לנו מסעיף הנ"ל שיטנו חילוק בין (קדושת וגדר) כ"ד ספרי קודש, לסתם ספרים בדברי תורה - שכ"ד ספרים תלוי באיזה לשון וכתב וכו', ודוקא כשהם בלה"ק הם בגדר שאסור לכתבם על נייר ומיני צבעונים, אבל בלשון אחר מותר בנייר וכו', משא"כ שאר ספרים מלכתחילה אין הגבלה וגדר זה, אלא מותר בכל ענין.

ועפ"ז יובן שבתרגום לעי' לשון בעי"פ שנעשה עיי' משה דוקא, פעולה זו היתה בשביל לפעול על הדיבור בלשון אחר, שדיבור זה יהי' לו הגדר דד"ת וכמובא בשיחה "שע"י שהוא פירש את התורה בשבעים לשון . . . חל שם "תורה" . . . דהגם שאין זה הלשון שהקב"ה מדבר בו, מ"מ חל עי"ז הגדר דדברי תורה". ולכן כדי לפעול - "אויפטאן" חידוש כזה - "גדר ד"ת" אפי' בלשון שאר האומות, לזה הוצרך שיעשה דוקא עיי' משה רבינו, (וכנ"ל - משום תורה צוה לנו משה וכו').

משא"כ החידוש שנפעל עיי' פעולת בני"י בכתובת התורה בשאר לשונות, הוא לא לפעול גדר דברי תורה, אלא רק לפעול על כתב האומות שיהי' בו ג"כ קדושת ספרי קודש, כמו שכותב להדיא "ה"ה 'ספרי קודש" וכן המודגש בהערה 34 הנ"ל, וזהו מה שמוסיף בפנים השיחה (סוף אות ג') כשכותב שעיי' הכתיבה חל שם תורה על כתב האומות בספרים בעניני תורה, מוסיף במוסגר - שאסור לנהוג בהם מנהג בזיון כו'. דהיינו שזהו

הענין שנפעל עי"י כתיבת בניי בנוגע לקדושת הספר, (ואין כאן הפעולה של גדר דברי תורה).

[ובאמת (אולי) כן יש לחלק בנוגע לכ"ד ספרים, שנכתבו בלשון שאר האומות, שאין בהם אותו הגדר **ממש**. וכמובא בשו"ע אדמוה"ז שם, שבאופן כללי אסור לכתוב כ"ד ספרים על נייר ומיני צבעונים, אבל כשנכתבו הכ"ד ספרים לא בכתב אשורי ולא בלה"ק, מותר לכתבו אפי" על נייר ואפי" בצבעונים, והטעם ע"ז - שכ"ד ספרים שנכתבו בכתב ולשון אחר אין בהם אותו הגדר **ממש** (לכאורה) שלכן אז אפשר בנייר וצבעונים, י"ל ע"פ הנ"ל דהיות **שלא עשה כתב** בשאר לשונות, לכן באמת בענין **הכתב** לא נפעל אותו הגדר כמו בלה"ק ולכן בכתב אחר - מותר בנייר וצבעונים, (משא"כ בנוגע לתרגום בע"פ כן נפעל הגדר מפני שנעשה עי"י משה עצמו כנ"ל)].

וע"פ חילוק הנ"ל בין פעולת משה - "גדר דברי תורה", ופעולת בניי - "קדושת ספרי קודש", יובן שכדי לפעול רק ענין **קדושת ספרי קודש**, לאיסור בזיון וכו', על שאר עניני תורה, ולא גדר ד"ת, ע"ז מספיק כתיבת בניי על ידי **הציווי** - **נתינת כח** דמשה רבינו. מפני שאין כאן החדרת דבר חדש של גדר ד"ת, אלא רק הקדושה.

[ואולי יש לדמות זה להחדרת קדושה שנפעל עי"י בניי - בקיום תומ"צ בענינים וחפצים גשמיים - צמר, קלף וכו', שזהו הכח שניתן עי"י (הציווי דוקא במ"ת ו)ביטול הגזירה. כמו"כ בהמשך להנ"ל עי"י המצוות עי"י הציווי בענין הכתיבה ניתן להם הכח להחדיר קדושה בעניני תורה אפי" כשנכתבו בשאר לשונות, דהיינו שהחדרת קדושה בעניני עולם - לשון האומות, אין זה לגביהם **דבר חדש ממש**, כי כבר ניתן הכח לזה עבור מצוות].

וע"פ כל הנ"ל מובן בפשטות גם מדוע לא ציוה לתרגם התורה בע"פ לחכמי הדורות הבאים בכל עת שיצטרכו לאותו הלשון, אלא עשה כן בעצמו, וק"ל.

וכ"ז? מדוייק בלשון השיחה, במה שכותב בנוגע לתרגום בע"פ (דה' חומשי תורה) ע"י משה, כותב הלשון - (סוף אות ג') "שיהי' חל שם ו"גדר" תורה, על התורה הנלמדת בלשונות האומות". משא"כ בנוגע ל**כתיבה** (ע"י בני"י) כותב (שם) הלשון "שיהי' חל "שם" תורה על **כתב** האומות" ולא הזכיר תיבת "גדר" תורה, משום **שבכתב** שאר האומות - שנפעל ע"י בני"י לא נפעל בו אותו הגדר, כמו שיש בתרגום בע"פ לשאר לשונות על משה. וקי"ל.

א ג ר ו ת ק ו ד ש

מ"מ באג"ק ו' נ"ד

הת' אברהם שפירא
≈ תות"ל 770 ≈

באגרות-קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א חלק ט"ז מכתב מט"ו שבט אגרת וינד, מובא וזלה"ק: "וידוע המבואר בדא"ח . . בהנוגע לתפלה שבמקום קרבנות, שישנה תפלה למשה, ותפלה לעני ותפלה לדוד, ותפלה לעני היא הקודמת".

כדאי לציין לכמה מקומות בדא"ח המבארים ענין הני"ל: ד"ה תקעו בחודש שופר תרכ"ח - מכ"ק אדמו"ר מהר"ש ני"ע, (נדפס בספר המאמרים תרכ"ז עמי שצח ואילך).

ד"ה תפלה למשה תרי"ס מכ"ק אדמו"ר מהורשי"ב ני"ע, (נדפס בספר המאמרים תרי"ס עמי מט ואילך).

ד"ה א"ר שמואל בר נחמני תרי"צ ריגא מכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ני"ע, - קונטרס יו"ד - (נדפס בספר המאמרים קונטרסים חלק א' עמי ק"ח ואילך).

ד"ה תקעו בחודש שופר תשח"י מכ"ק אדמו"ר שליט"א, (נדפס בספר המאמרים תשי"ח עמ' 261 ואילך).

מ א ר י כ " ק א ד " ש

החילוק בין קודם ולאחר החטא לגבי העבודה וההמשכה

הת' מנחם מענדל אברמסאהן
≈ חות"ל 770 ≈

בקונטרס יו"ד שבט - תש"נ, ארבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א, מביא באות ב': "דזה שנתאוה להיות לו יתי דירה בתחתונים, הוא שיהי גילוי אלקות למטה ע"י עבודת האדם, ע"י אתכפיא ואתהפכא, דשני ענינים בזה, א) שהגילוי אלקות למטה (דירה בתחתונים) יהי לא ע"י המשכה מלמעלה, אלא ע"י עבודת האדם, ב) ושהעבודה שעל ידה נעשה גילוי אלקות בעולם תהי העבודה דאתכפיא ואתהפכא. וממשיך: וי"ל, דזה שמוסיף שהשלימות דדירה בתחתונים הוא כשעשיית הדירה הוא ע"י העבודה דאתכפיא ואתהפכא, הוא, כי עפ"י מודגש עוד יותר מעלת ההמשכה עכשיו, לגבי ההמשכה שהיתה בתחילת הבריאה, דזה שההמשכה עכשיו (לאחרי שנעשתה הירידה בעולם) היא נעלית יותר, היא לא רק מפני שכל עליי שלאחרי הירידה היא נעלית יותר, אלא גם לפי שההמשכה עכשיו היא ע"י העבודה דאתכפיא ואתהפכא, משא"כ לפני חטא עה"ד, הגם שאז גם היתה המשכה למטה ע"י עבודת האדם - (אדה"ר) "לעבדה ולשמרה", אבל מ"מ העבודה אז היתה לחמשיך אלקות מלמעלה, ולא העבודה דאתכפיא ואתהפכא".

והנה בהערה 10 על אתר כותב, וזלה"ק: "להעיר מזה שבה"קיצור" לפ"א מובא רק שהדירה נעשית ע"י אתכפיא ואתהפכא, ואינו מביא שהדירה נעשית ע"י עבודת האדם".

ולכאורה, כוונתנו בהערה זו היא, דלפי ההסבר שבאות ב' (הני"ל), שכל עיקר המעלה בהמשכה דעיקר שכינה דעכשיו, על ההמשכה שבתחילת הבריאה (לפני החטא) הוא עיי' בי ענינים, א) עבודת האדם, ב) עיי' אתכפיא ואתהפכא, אי"כ בה"קיצור", שזהו לכאוי נקודת התמצית של הענינים העיקריים המבוארים באות זה, (אות א' במאמר באתי לגני תשי"י), מזכיר רק המעלה דאתכפיא ואתהפכא, ואינו מזכיר המעלה דעבודת האדם?

ולכן הנראה לפרש, מפני שזה - אתכפיא ואתהפכא, עיקר ההדגשה וה"אופטיו", באות א' - דמאמר תשי"י, שרוצה בעיקר להדגיש את מעלת ההמשכה, ועיי' הדירה שלאחר החטא, ולכן מביא רק בנקודה דאתכפיא ואתהפכא.

והביאור בזה: הנה בסעיף ב' הני"ל, מסביר שישנם בי ענינים, עבודת האדם, ואתכפיא ואתהפכא, וההדגשה במה שמוסיף אתכפיא ואתהפכא מפני שעפי"ז מודגשת עוד יותר מעלת ההמשכה עכשיו שהיא נעלית יותר, לגבי ההמשכה שהיתה בתחילת הבריאה. והטעם שדוקא עיי' אתכפיא וכו' מודגש ביותר מעלת ההמשכה דעכשיו, הוא, מפני שגם עבודת האדם שהיתה אז - בתחילת הבריאה, היתה **מלמעלה**, ועכשיו זה דוקא עיי' אתכפיא וכו', (דהיינו, מלמטה - עיי' בירור התחתון), עכת"ד.

והנה בתחילת המשך באתי לגני תשי"י - מתחיל בענין עיקר שכינה בתחתונים לפני החטא, וממשיך אח"כ בההמשכה שנפעל עיי' משה חשביעי לאחרי החטאים, ומבאר מיד המעלה דהמשכה דעכשיו, דהיינו עיי' עבודת האדם ואתכפיא וכו', שעיי"ז נעשה המשכת אור הסובב כ"ע, ע"כ.

ולכן היות שההדגשה והנוגע לנו, זה ההמשכה שלאחרי החטאים (- עה"ד וכו'), וזהו לכאוי מה שרוצה לבאר באות א' דהמשך הני"ל - המעלה של ההמשכה שלאחרי החטאים, (ושכן זהו ענין ההמשך, לבאר עשיית הדירה שנעשית עכשיו, ועיי' איזה אופן נעשית).

והחידוש של ההמשכה שנעשה לאחר החטא - זה עיי' אתכפיא ואתהפכא, שכן הענין של עבודת האדם הי' גם לפניז - "לעבדה

ולשמרה", (כמובא באות ב' בקונטרס הני"ל), ולכן היות שמצד ענין עבודת האדם מצ"ע, לכאורה אין חילוק בין קודם החטא ולאחר החטא, היינו מצד עצם המעלה דעבודת האדם. וכל החילוק דקודם ולאחר החטא, הוא, באיזה אופן היא עבודת האדם, אם באופן דלהמשיך אלקות מלמעלה, - תחילת הבריאה, מצד שהעולם הוא מוכשר שיומשך בו עיקר שכינה, (אבל ההמשכה היא ע"י האדם (כמובא בהערה 13, עיי"ש)) או ע"י עבודה דאתכפיא ואתהפכא - עבודת ובירור המטה, כדי שיהי' כלי ראוי לעיקר שכינה.

ולכן היות שכל החידוש דהמשכת עיקר שכינה - דירה בתחתונים שנעשה לאחר החטא הוא המשכת אור הסובב כ"ע - ע"י אתכפיא ואתהפכא דוקא, שכן עצם הענין - המעלה דעבודת האדם היתה כבר לפני"ז, - בתחילת הבריאה, ועכשיו נתחדש אופן העבודה, שתהי' ע"י אתכפיא וכו', לכן כיון שעיקר הענין כאן, הוא לבאר העבודה והחידוש דהדירה (לאחר החטא) המשכת אור הסובב שנעשה ע"י אתכפיא וכו', מביא בה"קיצור" [שזהו עיקר הנקודה שרוצה לבאר באות זה], "אתכפיא ואתהפכא". ואינו מביא "עבודת האדם", משום שזה כבר הי' גם לפני החטא, "לעבדה ולשמרה", ותחידוש דהמשכת הסובב הוא דוקא ע"י אתכפיא וכו'. וזהו מה שרוצה לבאר באות א' דהמשך הני"ל, לכן מביא רק אתכפיא וכו' בהקיצור.

וזהו מה שמדייק לכתוב בהקיצור, "יבאר דכוונת בריאת העולמות שיהי' דירה בתחתונים, ונעשה ע"י אתכפיא ואתהפכא שממשיך אור הסובב", שבזה שמוסיף התיבות "שממשיך אור הסובב" ולא כתב סתם דירה בתחתונים, רוצה להדגיש את החידוש של הדירה עכשיו שנעשה ע"י אתכפיא וכו' שנמשך אור הסובב כ"ע, ולכן מביא רק אתכפיא וכו', כי זהו הדבר שניתוסף לאחר החטא, שאופן עבודת האדם תהי' לא מלמעלה, אלא ע"י אתכפיא ואתהפכא. וזהו מה שרוצה לחסביר באות א'.

וכמובן שעבודת האדם גם מוכרחת כדי שיהי' דירה בתחתונים מצד גדרי התחתון וכו' כמבואר במ"א ובכ"מ, אלא שהדגש להמשיך סובב הוא אתכפיא וכו' "כד אתכפיא סטי"א אסתלק יקרא דקוב"ה בכו"ע".

ואולי יש לומר שזה מדויק בהמקום שהעמיד הערה 10 -
 דלכאורה מקומה הוא מיד בתחילת (אות ב'), כשכותב שהדירה
 נעשית ע"י ב' ענינים, עבודת האדם, ואתכפיא וכו', הי' לו
 מיד להעיר שבהקיצור מביא רק אתכפיא, ולא עבודת האדם,
 והוא לא העיר זה, עד לאח"כ כשמתחיל לבאר - "דזה שמוסיף
 שהשלימות דדירה בתחתונים הוא כשעשיית הדירה היא ע"י
 העבודה **דאתכפיא ואתהפכא"**, שם מעיר הערה הנ"ל, ולכאורה לא
 זהו מקומה, אלא מיד בתחילת הענין כשמתעוררת השאלה.

אלא שבזה גופא, שהעיר א"ז כאן רוצה לומר. הטעם שכותב
 בהקיצור רק אתכפיא וכו', ולכן כשמתחיל להסביר החדגשה שיש
 ע"י החוספה של אתכפיא וכו', העיר מהקיצור, לומר לך דזהו
 אתכפיא וכו', באמת הדגש העיקרי, שע"י נעשית הדירה דעכשיו
 - המשכת הסובב, שכן זה הביא בהקיצור, שהוא (הקיצור)
 נקודה העיקרית המדוברת באות זה.

ואז כוונת תיבת "להעיר" הוא לא בתור שאלה, אלא אדרבא,
 ההערה היא כמביא רא"י להחדגשה שמדייק כ"ק אדמו"ר שליט"א
 בפנים, מהחוספה דאתכפיא וכו', דהיינו, שגם בהקיצור מביא
 דוקא נקודה זו כחדגשה להמעלה יתירה שיש בהמשכה, כשיו -
 ע"י אתכפיא וכו' המשכת אור הסובב כ"ע. וק"ל.

פ ש ו ט ו ש ל מ ק ר א

פירש"י בפרשתינו יד, כו

הת' שנ"ז פבזנר
 ≈ חלמיד בישיבה ≈

בפרשתינו (פ"ד פכ"ו) רש"י ד"ה וישבו המים: "שזקופים
 ועומדים כחומה ישבו למקומם ויכסו על מצרים".

וצריך להבין:

(א) מה קי כאן לרשיי?

(ב) מדוע מאריך שזקופים ועומדים כחומה הרי כתוב מפורש בפיי"ד פכ"ב "והמים לחם חמה מימינם ומשמאלם" ואע"פ שכאשר כבר מצרים נכנסו לים ועמוד אש וענן עשה תחתית הים כטיט כמו שמפורש מקודם (פסוקים כד-כה) אבל עדיין המים נשארו כחומה ומה מחדש כאן רשיי?

(ג) למה צריך לסיים ויכסו על מצרים הרי זה מפורש בפסוק "וישבו המים על מצרים"?

[ואולי י"ל הביאור שקי לרשיי הרי המים היו קפואים כמו שמפורש בשירה (פטי"ו פ"ח) קפאו תהמת בלב ים וא"כ היו צ"ל לפני שיחזרו למצרים לההפך לנוזל וא"כ בדרך ממילא יכסו על מצרים וזה כלל לא מוזכר בפסוק (ואם נאמר שבדרך ממילא יוכלו לצאת והיי צ"ל שהמים יהיו בתוקף א"כ גם זה לא נזכר בפסוק) וגם להעיר שהים נבקע ע"י רוח קדים עזה (פכ"א) וא"כ היי בחזרתם צ"ל ע"ד שמצינו בארבה שרוח קדים הביאו ורוח ים לקחו עדי"ז פה היי צ"ל לכאורה פעולה מיוחדת להחזירו למצב נוזל ומדוע זה לא מוזכר בפסוק וע"ז עונה רשיי שהמים היו זקופים ועומדים כחומה וכוונתו שהיו גבוהים כחומה והנס היי שישבו למקומם כלומר שיחזרו למקום (לא למצב של נוזל אלא למקום) ובדרך ממילא יכסו על מצרים כי היו גבוהים. ולהעיר מרשיי (פטי"ו פ"ד ד"ה טבעו) שהים נעשה כטיט ולא חזר מיד למצב של מים רגילים וכן מרשיי (פטי"ו פ"ח ד"ה קפאו) "שהוקשו ונעשו כאבנים" שמוה משמע שלא מיד נעשה נוזל].

ביאור על פירש"י "בשבעים לשון פירשה להם"

הרב יוסף וואלדמאן

≈ תושב השכונה ≈

בלקו"ש שבת ר"ח שבט ש.ז. על הפסוק "ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חודש באחד לחודש וגוי הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר" מביא זה שאמרו רז"ל - וחובא בפירש"י - "בשבעים לשון פירשה להם".

ושואל, "בשביל מה הוצרך משה רבינו לפרש את התורה לישראל בשבעים לשון?"

ואם משה רבינו "חשש אולי אינם כולם בעלי לשון הקודש ושיש בהם בעלי שאר לשונות הרבה, למה המתין עד עתה בסוף ארבעים שנה לפרש את התורה בשבעים לשון ולא עשה כן תיכף לאחר מיתו?"

והולך ומבאר בהשיחה, "שע"י שמשה רבינו פירש את התורה בשבעים לשון - חל שם תורה על דברי תורה הנלמדים ע"י בני ישראל בשאר לשונות...".

לכאורה יש לתמוה שהשאלות ששואל כ"ק אד"ש הם שאלות גם בפשש"מ, ואם כן למה ווערט דאס נישט באווארענט בדברי רש"י עכ"פ בדרך רמז ע"י מלה נוספת וכו' כדרכו במקומות אחרים.

(משא"כ השאלה של הרב י.נ. (חבר הכולל) בקובץ הערות שבת העבר - "על עצם הענין שכתב הלבוש שהיו כאלה שהבינו לשונות אחרים ולא לח"ק - שזה צריך עיון דהא ברמב"ם הלי תפלה (פ"א ה"ג-ד) כותב שממשה עד עזרא דיברו בלה"ק שפה אחת... הרי יש בשאלתו זו "עירוב רשויות". שאין לשאול מן שיטת הרמב"ם בספר היד שלו על דברי הלבוש בפירושו על רש"י עה"ת שענינו הוא "פשוטו של מקרא").

אבל הביאור בשיחה הנ"ל אינו אליב"י פירש"י שביאור אליב"י פירש"י מוכרח להיות מובן גם לבן חמש או מדברי רש"י עצמו

במה שפירש באיזה מקום בפסוקים ופרשיות הקודמות, או שזה כ"כ פשוט מתוך המקראות שאין צורך אז רש"י זאל דאס באווארענען, ובאמת מטרת השיחה לא היתה לבאר פירוש רש"י, שבהתחלתו נבנה בעיקרו על "אמרו רז"לי ורק דרך אגב מזכיר גם "והובא בפרש"י".

ונראה לי שיש לבאר באופן שיהי מובן בפשטות שאפילו בן חמש "קאן זיך אליין כאפן דערוף" בלי שרש"י יגיד לו בפירושו.

הרב י.ג. (חבר הכולל) צודק בעצם הנחתו שיש לחלק בין אופן לימוד התורה דשנת הארבעים ובין השנים שלפניו אבל לא בגלל טעמו שכותב שאז בשנת הארבעים "קאים אינש אדעתי דרבי", דוחק לפרש כן ובפרט לפרש"י, שאינו מביא בפירושו עה"ת דרשת רז"ל הזה ואדרבא הוא מקצר בלשונו ואינו נותן מקום אפילו לרמז על הנ"ל.

ויש לשים לב שהמקראות שעליהם בנוי החיוב של ת"ת כשלעצמה, נאמרו לראשונה בסוף שנת הארבעים במשנה תורה.

והם "ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם" (דברים ה-א) "ולמדתם אותם את בניכם" (דברים יא - יט) "ודברת בס" (שם ו-ז) "כי אם שמר תשמרון את כל המצוה הזאת..." (שם יא - כב).

אבל לפני כן היתה לימוד התורה לשם - "לדעת את המעשה אשר יעשון" גרידא וכמו שנאמר בפי יתרו "והזהרת אתהם את החוקים ואת התורות והודעת להם . . את המעשה אשר יעשון".

ומובן שאין צורך בידיעה רחבה בלה"ק לדעת איך לקיים המצות מעשיות.

ובזה צודק הרב י.ג. הנ"ל בהנחתו שידיעה מעוטה עכ"פ בלה"ק היתה לכולם "שבעלי שארי לשונות מן בני ישראל והערב רב חיו יחד במדבר. (ויש להוסיף על דבריו שגם הגרים והערב רב הי' להם ידיעות מינימאליות בשפת לה"ק - שהרי חיו ר"י שנים בשכנות לבניי ומובן גם לבן חמש שבכגון זה מקבלים

ידיעות מינימאליות עכ"פ בשפה המדוברת, וזה הספיק בעד קיום המצות מעשיות. (ובפרט שחלק גדול מן המצות לא נהגו שם, שהם תלויים בארץ).

וכדמוכח מזה שמחנכים קטנים לרובא דרובא המצות ועוד לא הגיעו אפילו לבן עשר למשנה.

וגם מעשים בכל יום שקטנים ב"דעת" מצד אי ידיעתם וריחוקם מן יהדות שמתחנכים למצות טרם שהגיעו אפילו ללמוד פסוק חומש כהוגן.

אבל כשהגיע שנת הארבעים ונתחדש חיוב התמידי של ת"ת, ללמוד כל התורה כולה ולהבין אותה עד מקום שהשגתו מגעת, בשביל זה לא הספיק ידיעתם הקלושה בלה"ק של כמה מן בני"י והגרים שבתוכם. ובגלל זה הי' צורך לפרש להם בלשון שמכירים היטיב כדי לאפשר להם לקיים "ולמדתם אותם" וגוי ולמדתם אותם את בניכם", "ודיברת בס" "כי אם שמר תשמרו" וגוי.

ואין לשאול שאם כן שאלו הנ"ל ידעו קצת לה"ק עכ"פ, למה הוצרך לפרש כל התורה בשבעים לשון?

התשובה על זה בפשטות שע"פ פשוטם של הענינים (אבל לא עפ"י האופן שמבואר בשיחה).

אין המובן בפירוש רש"י "בשבעים לשון פירשה להם" שפירש להם כל תיבה ותיבה בתורה, גם מילים הרגילים והשיגרתיים כמו: "וידבר" "ויאמר" "לא תעשה..." "לא תאכל..." "ששת ימים תעבוד... ויום השביעי..." "כבד את אביך ואת..."

בוודאי לא! שרש"י מדייק "פירשה" להם ולא "תירגמה" להם דהיינו שפירש להם מילים ומשפטים בלתי רגילים בלשון הולם ולמו וכו' וזה פשוט ומובן גם לבן חמש.

והנחיצות לזה נעשה רק בעקבות החיוב לת"ת כשלמצוה בסוף שנת הארבעים, ולא לפני כן.

לזכות

הילדה רוחמה איטא שתחיי
לאורך ימים ושנים טובות
נולדה ביום די ייב שבט
היי תהא שנת נסים

*

ולזכות אחיה ואחותה

יעקב קאפיל, שלום דובער, לוי יצחק, חיי מושקא שיחיו

*

נדפס עיי הוריהם

הרה"ת ר' אהרן יוסף וזוגתו מרת צפורה שיחיו
פאגעל